

Χρόνος και Εκκλησία [Α΄ μέρος]

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Με την ευκαιρία της σημερινής αρχής του εκκλησιαστικού έτους, αναδημοσιεύουμε σήμερα ένα επίκαιρο άρθρο του Ομότ. Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ κ. Γ. Μαντζαρίδη, για τη βίωση της έννοιας του χρόνου μέσα στην εκκλησιαστική πραγματικότητα.

Η έλευση του Χριστού έφερε στον κόσμο τη βασιλεία του Θεού. Και ο χώρος, όπου φανερώνεται η βασιλεία του Θεού, είναι η Εκκλησία. Αυτή διατηρεί την αιωνιότητα μέσα στην Ιστορία και προσφέρει στην Ιστορία την προοπτική της αιωνιότητας. Η Εκκλησία είναι το σώμα του Χριστού, που υπερβάλλει το χώρο και το χρόνο, συνάπτοντας τους ανθρώπους σε μια υπερχρονική και υπερβατική κοινωνία, όπου τα πάντα είναι παρόντα εν Αγίω Πνεύματι. Στην Εκκλησία σώζεται ο χρόνος και ο κόσμος ολόκληρος. Ό,τι πρόσφερε ο Θεός στον κόσμο, υπάρχει μέσα στην Εκκλησία και μετά δίδεται στον άνθρωπο για τη σωτηρία και ανακαίνισή του.

Η βασιλεία του Θεού δεν αναμένεται μόνο ως μέλλουσα, αλλά γίνεται αισθητή και ως παρούσα. Και η εν Χριστώ ανάσταση και ανακαίνιση των ανθρώπων δεν αναμένεται μόνο στο μέλλον, αλλά και προσφέρεται ήδη στο παρόν: «Έρχεται ώρα, και νυν έστιν, ότε οι νεκροί ακούσονται της φωνής του Υιού του Θεού, και οι ακούσαντες ζήσονται»[1]. Η φωνή του Χριστού, που ακούστηκε ήδη και προσκάλεσε τους ανθρώπους από το θάνατο στη ζωή, θα προσκαλέσει και αυτούς που βρίσκονται στα μνήματα και θα τους ζωοποιήσει. Η ώρα που έρχεται, αλλά και που είναι ήδη παρούσα, είναι η ώρα της παρουσίας του Χριστού. Είναι ο ίδιος ο Χριστός. Τα έσχατα υπάρχουν στον έσχατο Αδάμ, τον Χριστό. Τα προσδοκώμενα προσφέρονται ήδη στο πρόσωπό του. Η περίοδος της παρουσίας του Χριστού και της Έκκλησίας του

είναι η περίοδος των «εσχάτων ημερών» [2]. Είναι η περίοδος κατά την οποία φανερώνεται στην Ιστορία ο Θεός και η βασιλεία του [3]. Είναι η απαρχή της αιώνιας ζωής, που δεν διακόπτεται από το θάνατο [4].

Ήδη η Μεταμόρφωση και η Ανάσταση του Χριστού αποτελούν φανερώσεις της βασιλείας του Θεού μέσα στον κόσμο. Και οι καιροί μετά την έλευση του Χριστού είναι οι έσχατοι καιροί. Η φανέρωση της δόξας του Θεού στην Εκκλησία με την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος κατά την ημέρα της Πεντηκοστής, όπως και οι προσωπικές φανερώσεις στους αγίους της Εκκλησίας, είναι εσχατολογικά γεγονότα. Και οι εμπειρίες των γεγονότων αυτών είναι εμπειρίες της έσχατης φανερώσεως του Θεού, που επειδή πραγματοποιούνται μέσα στο χώρο και το

χρόνο, όπου εξακολουθεί να υπάρχει η φθορά και ο θάνατος, έχουν τον χαρακτήρα του «εκ μέρους» [5]. Έτσι τα έσχατα είναι ταυτόχρονα παρόντα και αναμενόμενα, βιούμενα και προσδοκώμενα.

Με τη σύσταση της Εκκλησίας πραγματοποιήθηκε η κοινωνία του Θεού με τους ανθρώπους. Ο άκτιστος και αιώνιος Θεός ενώθηκε οντολογικά με τον κτιστό και θνητό άνθρωπο. Η αιώνια ζωή φανερώθηκε μέσα στην πρόσκαιρη. Έτσι ο κτιστός και θνητός άνθρωπος γίνεται κατά χάρη άκτιστος, αιώνιος και αίδιος, δηλαδή άναρχος, γιατί άκτιστη, αιώνια και άναρχη είναι και η χάρη που ανακαινίζει την ύπαρξή του. Δεν απομένει πλέον τίποτε, που να εμποδίζει τη σύναψη κτιστού και ακτίστου, χρονικού και αιωνίου, παρούσας και μέλλουσας ζωής. Ο καιρός κατά τον οποίο πραγματοποιούνται τα γεγονότα αυτά είναι έσχατος. Η μέρα και η ώρα είναι έσχατη. Τίποτε πια δεν αναμένεται. Ούτε Μεσσίας, ούτε Παράκλητος, ούτε Αντίχριστος. Όλα είναι παρόντα. Και ο Χριστός και ο Παράκλητος και ο Αντίχριστος. Ο Χριστός είναι παρών με το Άγιο Πνεύμα στην Εκκλησία. Και ο Αντίχριστος είναι παρών ως πονηρό πνεύμα, που πολεμάει την Εκκλησία [6]. Η παρουσία του Αντιχρίστου αποτελεί εσχατολογικό φαινόμενο όχι τόσο καθ' εαυτήν, όσο σε σχέση, η ακριβέστερα σε αντιπαράθεση προς την εσχατολογική Παρουσία του Χριστού. Όλα όσα συντελούνται με την ένσαρκη φανέρωση του Θεού μέσα στην Ιστορία, με τη σταύρωση και την Ανάστασή του, δημιουργούν τους έσχατους καιρούς, την έσχατη μέρα, την έσχατη ώρα, που υπάρχει εδώ και τώρα.

Τα έσχατα λοιπόν δεν περιορίζονται στο τέλος της Ιστορίας αλλά υπάρχουν ήδη στη ζωή της. Ολόκληρη η περίοδος μετά την έλευση του Χριστού είναι οι έσχατοι χρόνοι. Και ο Χριστός που είναι «το Α και το Ω... ο ων και ο ην και ο ερχόμενος» [7], είναι ο Κύριος, η αρχή και το τέλος της Ιστορίας. Όποιος έχει το Χριστό, έχει τη ζωή [8]. Η εμπειρία της ζωής αυτής υπάρχει ήδη μέσα στην Εκκλησία. Η εν Χριστώ ανακαίνιση και θέωση του ανθρώπου, που αναμένεται στον μέλλοντα αιώνα, βιώνεται ήδη από την παρούσα ζωή: «Νυν τέκνα Θεού εσμεν, και ούπω εφανερώθη τι εσόμεθα· οίδαμεν δε ότι εάν φανερωθή, όμοιοι αυτώ εσόμεθα, ότι οψόμεθα αυτόν καθώς εστιν» [9].

Η βασιλεία του Θεού, μολονότι εμφανίζεται στον κόσμο «δι' εσόπτρου εν αινίγματι» [10], δεν παύει να είναι αληθινά παρούσα. Τα σύμβολα με τα οποία προσφέρεται δεν είναι μεταφορικά ή αναλογικά, αλλά πραγματικά. Το άκτιστο φως της Μεταμορφώσεως, της Αναστάσεως, της Πεντηκοστής, όπως και αυτό που βλέπουν οι άγιοι της Εκκλησίας, είναι το φως της βασιλείας του Θεού. Είναι το πραγματικό σύμβολο της παρουσίας του.

Το μεγάλο λάθος, που γίνεται από τη δυτική κυρίως θεολογία στο σημείο αυτό, είναι ότι η συμβολική ή η «εκ μέρους φανέρωση της βασιλείας του Θεού στον

κόσμο λαμβάνεται με μεταφορική ή αναλογική έννοια. Αυτό απέκρουσε με ιδιαίτερη έμφαση ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς κατά τη διαμάχη του με τον Βαρλαάμ τον Καλαβρό. Το φως της Μεταμορφώσεως, που είναι το ίδιο με το φως το οποίο βλέπουν οι άγιοι της Εκκλησίας, δεν είναι κτιστό σύμβολο της βασιλείας του Θεού, αλλά φυσικό σύμβολό Της. Είναι δηλαδή το ίδιο το φως της βασιλείας του Θεού, που φανερώνεται εκ «μέρους», για να γίνει προσιτό στον άνθρωπο. Όπως η αυγή που προέρχεται από το φως του ήλιου αποτελεί το φυσικό σύμβολο ή το προοίμιο της φανερώσεώς του, έτσι και το άκτιστο φως που φανερώνεται στην Εκκλησία αποτελεί το φυσικό σύμβολο της βασιλείας του Θεού [11].

[Συνεχίζεται]

1. Ιω. 5,25.
2. Πρβλ. Πράξ. 2,17. Β΄ Τιμ. 3,1. Εβρ. 1,2. Ιακ. 5,3. Α΄ Ιω. 2,18. Μ. Αθανασίου, Κατά Αρειανών 1,55, PG 26,125C.
3. Βλ. Ματθ. 16,28. Μάρ. 9,1. Λουκ. 9,27,
4. Βλ. Σ. Αγουρίδου, «Χρόνος και αιωνιότης (εσχατολογία και μυστικοπάθεια), εν τη θεολογική διδασκαλία Ιωάννου του Θεολόγου», Επιστημονική Επετηρίς Θεολογικής Σχολής, τόμ. 3, Θεσσαλονίκη 1958, σ. 156.
5. Α΄ Κορ. 13, 9.
6. «Παιδιά, εσχάτη ώρα εστί, και καθώς ηκούσατε ότι ο αντίχριστος έρχεται, και νυν αντίχριστοι πολλοί γεγονάσιν· όθεν γινώσκομεν ότι εσχάτη ώρα εστί», Α΄ Ιω. 2,18. Πρβλ. και 4,3. Περισσότερα για τον αντίχριστο βλ. στη μελέτη μας, Ορθόδοξη Θεολογία και κοινωνική ζωή, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 126-35.
7. Αποκ. 1,8.
8. Α΄ Ιω. 5, 11.
9. Α΄ Ιω. 3,2.
10. Α΄ Κορ. 13, 12.
11. Βλ. Γρηγορίου Παλαμά, Υπέρ των ιερώς ησυχάζόντων 3,1,14, Συγγράμματα, τόμ. 1, Θεσσαλονίκη 1962, σ. 628. Αντιρρητικός προς Ακίνδυνον 5,8,33, Συγγράμματα, τόμ. 3, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 311.